

וַיּוֹרֶא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיד הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה יְהִי בְּמִצְרַיִם. וּבַי הַשְׁתָּא עָשָׂה, וְהָא מִקְדָּמָת דָּנָא אֶת עֲבֵיד, מָאֵי אֶת הַיד הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה יְהִי. אֶלָּא, יַד לֹא אֲקָרֵי פְּחוֹת מִחְמֵשׁ אֲצְבָעָן. הַגְּדוֹלָה: דְּכָלְיָלוֹן בְּהַ חַמֵּשׁ אֲצְבָעָן אַחֲרַנִּין, וְאַתְּקָרִין בְּדִין גְּדוֹלָה. וְכָל אֲצְבָעָא וְאֲצְבָעָא, סְלִיק לְחוֹשְׁבָנָא רְבָא, וּקְוִידָשָׁא בְּרִיד הַוָּא עֲבֵיד בְּהַו (ס"א הַשְׁתָּא נִיסִּין) נִיסִּין וְגִבּוֹרָן, וּבְהָא אֶת עֲקָרוֹ בְּלָהּוּ דָּרְגִּין מִשְׁלָשִׁילִיהּוֹן.

מִפְּאָן אַוְלִיפְנָא דָא, דְּבָחָמֵשׁ אֲצְבָעָן קְמָאי, בְּתִיב, וַיְהִזְקֵק לֵב פְּרֻעה, בֵּין דְּאַשְׁתָּלָמוֹ אַיִּינוֹ חַמֵּשׁ, תּו לֹא חָנוֹה מַלְה בְּרִשׁוֹתְיהָ דְּפְרֻעה, בְּדִין בְּתִיב וַיְהִזְקֵק יְהִי אֶת לֵב פְּרֻעה.

וַיַּעַל דָא וַיּוֹרֶא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיד הַגְּדוֹלָה וְגוֹן, וַיְאִמְינֵנוּ בְּיַיִן. וּבַי עַד הַשְׁתָּא לֹא חָאִמְינֵנוּ

לשון הקודש

וַיּוֹרֶא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיד הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה בָּהּם (בְּעַת נִסִּים) נֶסֶים וְגִבּוֹרוֹת, וְבוֹה גַּעֲקָרוֹ בְּלַהֲדָרוֹת מִהְשַׁתְּלִשְׁוֹתָם. מִפְּאָן לְמִרְנָנוֹ זֶה, שְׁבַחַמֵּשׁ הָאֲצְבָעוֹת הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה הֵ? אֶלָּא יַד לֹא שְׁגַנְשָׁלָמוּ אַוְתָן חַמֵּשׁ, שׁוֹב לֹא חָיה דָבָר בְּרִשׁוֹת פְּרֻעה, וְאוֹ בְּתוֹב וַיְהִזְקֵק הֵ? אֶת לֵב פְּרֻעה. וַיַּעַל זֶה וַיּוֹרֶא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיד הַגְּדוֹלָה עַל הַחַשְׁבּוֹן גְּדוֹלָה. וְכָל אֲצְבָעָא וְאֲצְבָעָא – נִקְרָאים גְּדוֹלָה. וְכָל אֲצְבָעָא וְאֲצְבָעָא – עַולָה לְחַשְׁבּוֹן גְּדוֹלָה, וְתִקְדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא

בֵּין, וְהָא בְּתִיב (שמות ד) וַיַּאֲמֹן הָעָם וַיִּשְׁמַעְוּ וְגֹו'. וְהָא חַמּוֹ כֹּל אִינּוֹן גָּבוֹרָן דַעֲבֵד לְהֹו קָדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּמִצְרַיִם. אֶלְאָ מָאִ וַיַּאֲמִינוּ, הַהּוּא מֶלֶה דָאָמַר וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָעָם אֶל תִּרְאֹו הַתִּיצְבּוּ וְרָאוּ וְגֹו'.

רַבִּי יַיִסָּא שְׁאַיל וַיֹּאמֶר, בְּתִיב וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת מִצְרַיִם מֵת, וּבְתִיב לֹא תֹסִיף לְרֹאשׁוֹתֶם עוֹד עַד עַזְלָם. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מַתִּין חַמּוֹ לְהֹו. אָמַר לֵיהֶ, אֵי בְּתִיב לֹא תֹסִיף לְרֹאשׁוֹתֶם חַיִם, הַזָּה אָמִינָא הַכִּי. אָמַר לֵיהֶ ר' אָבָא יָאָתָה שְׁאַילְתָּא.

אֶלְאָ הָא חַיִּי, בְּתִיב (דברי הימים א טז) מִן הַעוֹלָם וְעַד הַעוֹלָם, וְתִגְיִנְוּ, עַזְלָם לְעַזְלָא, וְעַזְלָם לְתַתָּא. עַזְלָם דְלַעַזְלָא, מַתְפִּין הַזָּה שִׁירוֹתָא לְאַדְלָקָא בְּזִיכְיִנְוּ. עַזְלָם דְלַתָּתָא, תִּפְנִין הַזָּה סִיזְמָא,

---

לְשׁוֹן הַקוֹדֶש

וְגֹו', וַיַּאֲמִינוּ בָהּ. וְכִי עד עֲבֵשׂוֹ לֹא הָאָמִינוּ בָהּ, וְהַרְיִ בְּתֻוב (שמות ד) וַיַּאֲמִן הָעָם וַיִּשְׁמַעְוּ וְגֹו? וְהַרְיִ רָאוּ כֹּל אֶתְּנָסְתָּרָה שְׁעַשָּׂה לָהֶם הַקְּרוֹבָשׁ בְּרוֹךְ הוּא בְּמִצְרַיִם. אֶלְאָ מָה זֶה וַיַּאֲמִינוּוּ אָתוֹ הַדָּבָר שְׁאַמֵּר, וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָעָם אֶל תִּרְאֹו הַתִּיצְבּוּ וְרָאוּ וְגֹו'.

רַבִּי יַיִסָּא שְׁאַיל וַיֹּאמֶר, בְּתֻוב וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת מִצְרַיִם מֵת, וְכִתְבֵּן לֹא

וְאַתְּכַלֵּל מִכֶּלֶא, וּמְהֹאֵי עֹלָם דְּלַתְתָּא, מַתְעָרוֹ גְּבוּרוֹן לְתַתָּאֵי.

וּבְהֹאֵי עֹלָם, עֲבֵיד קָדְשָׂא בְּרִיךְ הוּא אַתְּיוֹן לִיְשָׂרָאֵל, וּרְחִישׁ לֹזֶן נִיסָּא. וּבְדַ אַתְּעַרְתָּהֵי עֹלָם לְמַעַבְדָּנִין, כְּלַהֲו מִצְרָאֵי אַשְׁתְּקָעוֹ בְּיִמְאָה, עַל יְדָא דְּהֹאֵי עֹלָם, וְאַתְּרְחִישׁ לֹזֶן לִיְשָׂרָאֵל נִסָּא בְּהֹאֵי עֹלָם. וְעַל דָּא בְּתִיבָּ, לֹא תֹּסֵּפוּ לְרָאוֹתָם עוֹד עַד עֹלָם, עַד דִּינְתָּעַר הַהֹּא עֹלָם, וְיִתְמְסֹרוּן בְּדִינּוֹי, וּכְיוֹן דְּאַתְּמְסֹרוּ בְּיַה לְמַתְּדָן, כְּדַיְן בְּתִיבָּ נִירָא יִשְׂרָאֵל אַתְּ מִצְרִים מִתְּעַל שְׁפַת הַיּוֹם, הַדָּא הֹא דְּבִתְיָה מִן הַעוֹלָם וְעַד הַעוֹלָם, עַד הַעוֹלָם דִּיקָּא. כְּדַיְן בְּתִיבָּ, וְיִאָמִינוּ בְּיַיְן וּבְמִשָּׁה עַבְדוּ.

אֹז יִשְׁיר מִשָּׁה. (שמות טו) ר' יְהוּדָה פָּתָח, (ירמיה א)

לְשׁוֹן הַקוֹדֵשׁ שְׁלִמְתָּה – שֵׁם הַסִּימָם, וְגַבְלָל מִהְבָּל. וּמְעוֹלָם הַזֶּה שְׁלִמְתָּה מִתְעוֹרּוֹת גְּבוּרוֹת לְתַחְתּוֹנִים.

וּבְעֹלָם זֶה עֲשָׂה הַקְּדוּשָׁ בְּרוּךְ הוּא אַתְּותָה לִיְשָׂרָאֵל וּרְחִישׁ לָהֶם נִסִּים, וּבְשַׁהְתְּעֹרֵר עֹלָם זֶה לְעֹשֹׂת לָהֶם נִסִּים, כָּל הַמִּצְרִים נִשְׁקָעוּ בָּם עַל יְדֵי עֹלָם זֶה, וְהַתְּרַחֵשׁ לָהֶם לִיְשָׂרָאֵל נִסִּים

בטרם אָצַרְך בְּבֶטֶן יִדְעָתֵיך וְגו'. וְפָאָה חֹזֶל קִידּוֹן דִי שְׂרָאֵל, דַקְוִידְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲתַרְעֵי בְּהָיו יִתְיַיר מִכֶּל שְׁאָר עַמִּין. וּמְסֻגִּיאֹת רְחִימָתָא דְרַחִים לְהָוֹן, אָזְקִים עַלְיִיהוֹ נְבִיאָה דְקַשׁוֹת, וּרְעֵיאָה מְהִימָּנָא. וְאַתְעַר עַלְיָה רְוֵחָא קְדִישָׁא, יִתְיַיר מִכֶּל שְׁאָר נְבִיאָי מְהִימָּנָי, וְאַפִּיק לְיהָ מְחֹזֶל קִיה מִמְּשָׁה, מִמָּה דְאַפְרִישׁ יַעֲקֹב מִבְנָוי לַקְוִידְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, שְׁבַטָּא דְלִוִּי, וּכְיוֹן דְהָוָה לְיוֹן דִילִיה, גַטְלָה לְיהָ קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְאַעֲטָר לְיהָ בְּכָמָה עַטְרִין, וּמִשָּׁח לְיהָ בְּמִשָּׁח רְבוּת קְדִישָׁא דְלָעִילָא, וּכְיוֹן אַפִּיק מִבְנָוי, רְוֵחָא קְדִישָׁא לְעַלְמָא, וּזְרִיז לְיהָ בְּהִימָּנוֹי קְדִישִׁי, מְהִימָּנוֹתָא רְבָא.

תְּנָא, בְּהָהִיא שְׁעַתָּא דְמַטָּא זְמִינָה דְמִשָּׁה נְבִיאָה מְהִימָּנָא לְאַחֲתָא לְעַלְמָא, אַפִּיק קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא רְוֵחָא קְדִישָׁא מְגַזְּרָא דְסִפְרִיו דְאַבָּן

לשון הקודש

לְהַקְדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא - שְׁבַט לְיוֹן. וּכְיוֹן אָזְרָם אָצַרְך בְּבֶטֶן יִדְעָתֵיך וְגו'. אֲשֶׁר יְהִלְקֵם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׁהַקְדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הַתְּرַצֵּח בָּהֶם יוֹתֵר מִכֶּל שְׁאָר הָעִמִּים, וּמְרַב הַאֲהַבָּה שַׁהְוָא אָוֶב אָזְטָה בְּשֶׁמֶן מִשְׁתַּחַת קְדֵשׁ הָעָלִיּוֹן, וְאוֹהֵב אָזְטָה, הַקִּים עַלְיָהֶם נְבִיא אֶמֶת וּרוּעה נְאָמָן, וּעוֹרֵר עַלְיָיו רֹוח הַקְדֵשׁ לְעוֹלָם, וּרוֹעֵן אָזְטָה בְּאַבְנֵטִיו הַקְדוֹשִׁים, הַאֲמֹנָה שְׁאָר הַנְּבִיאִים הַנְּאָמָנים. וְהַזְּכִיאוֹ מְחַלְקוֹ מִפְּשָׁה מִפְּהָרִישׁ יַעֲקֹב מִבְנָוי לְמִדְגָּנָי, בָּאוֹתָה הַשָּׁעָה שְׁהַגְּיעַן וּמְנוֹ שֶׁל

טָבָא, דְּהֹהֶה גָּנִיז בְּמַאתָן וְאֶרְבָעִין וְתִמְנִיא (נְהֽוֹרִין,
וְאַתְנֵהֶר עַלְיהָ, וְאַעֲטֵרִיה בְּשַׁסְחָ) עַטְרִין, וְקִיְמִי קְמִיה, וְאַפְקִיד
לִיה בְּכָל דִּילִילָה. (נְיָא בִּיתְיָה) וַיַּהֲבֵל לִיה מָאָה וְשָׁבָעִין
וְתִלְתָּה מִפְתְּחִין. (נְיָא גָּנִיז פָּטָן וְאַעֲטֵרִיה בְּתִלְתָּה מָאָה וְשָׁתִין וְחַמֵּשׁ עַטְרִי
וְאַגְּהֵיר עַלְיהָ מַאתָן וְאֶרְבָעִין וְתִמְנִיא נְהֽוֹרִין וְקָאִים קְמִיה וְאַפְקִיד לִיה בְּכָל בִּיתָא
דִּילִילָה וַיַּהֲבֵל לִיה מָאָה וְשָׁבָעִין וְתִלְתָּה מִפְתְּחִין. נְיָא מַאתָן וְשָׁבָעִין וְחַמֵּשׁ) וְאַעֲטֵר
לִיה בְּחַמֵּשׁ עַטְרִין, וְכָל עַטְרָא וְעַטְרָא סְלִיק
וְאַגְּהֵיר בְּאַלְפָ עַלְמִין דְּגַתְּרִין, וּבוֹצִינִין דְּגַנְזִין
בְּגַנְזִין דְּמַלְכָא קְדִישָׁא עַלְאָה.

כְּדִין אַעֲבָרִיה בְּכָל בּוֹצִינִין (נְיָא בּוֹסְפִּין) דְּבָגְנִתָּא
דְּעָדָן, וְאַעֲלִיה בְּהִיבְלִיה, וְאַעֲבָרִיה בְּכָל
חִילִין וְגִינִיסִין דִּילִילָה. כְּדִין אָזְדַעַזְעוֹ בְּלָהָן, פָּתָחוּ
וְאָמָרוּ, אָסְתָלְקוּ מִפְחָרְגִיה, (סְטָרָא דְסְטָרִין) דְּהָא קְדִשָּׁא
בְּרִיךְ הוּא אַתְעַר רֵיחָא לְשִׁלְטָה לְמִרְגּוֹ עַלְמִין.

לְשׁוֹן הַקּוֹדֶש

מְשָׁה הַנּוֹבֵא הַגָּאָמֵן לְרֹדֶת לְעוֹלָם, וְשָׁבָעִים וְחַמֵּשׁ וְעַטְרוֹת, וְכָל
הַזְּצִיאָה הַקְדוּשָׁ בְּרוּךְ הוּא רוח קָדֵשׁ
מִפְחָצֵב הַסְּפִיר שֶׁל אָבִן טוֹבָה, שְׁחִיה
גְּנוּנוּ בְּמַאתִים אַרְבָּעִים וְשָׁמֹונָה אֲוֹרוֹת, וְאַרְבָּעִים
עַלְיוֹן, וְעַטְרוֹ בְּשַׁסְחָה עַטְרוֹת שְׁעֻזְמָרוֹת לְפָנִים,
וְהַפְקִיד אָוָתוֹ עַל כָּל אֲשֶׁר לוֹ, וְנַתֵּן לוֹ
מָאָה וְשָׁבָעִים וְשֶׁלּוּשָׁה מִפְתְּחָות. (גְּנוּ שָׁם,
וְעַשְׂרֵה אָוָתוֹ בְּשַׁלֵּשׁ מֵאוֹת וְשָׁנִים וְחַמֵּשׁ עַטְרוֹת, וְהַעֲיר עַלְיוֹן
קָאָתִים אַרְבָּעִים וְשָׁמֹונָה אֲוֹרוֹת, וְהַעֲמִיד לִפְנֵי וְהַפְקִיד אָוָתוֹ
בְּכָל בִּיתָו, וְנַתֵּן לוֹ מָאָה וְשָׁבָעִים וְשֶׁלּוּשָׁה מִפְתְּחָות. נְיָא מַאתִים

קָלָא נִפְקַד וֹאמֶר, מֵאָן הוּא דִין, דְכָל מִפְתְּחָן אֲלֵינוֹ
 (דף נ"ד ע"א) בִּידּוֹי. פֶתַח קָלָא אַחֲרָא וֹאמֶר, קְבִילוֹ לֵיה
 בְגֻנוֹיוֹבָוּ, דָא הוּא דִזְמִינָן לְגַנְחָתָא בֵין בְנֵי נְשָׂא,
 זְוִמִּינָא אָוֶרְיִתָא, גְנִיזָא דְגֻנוֹזִיא, לְאַתְמִסְרָא בִּידּוֹי,
 וְלְאַרְעֵשָׁא עַלְמִינָן דְלַעַילָא וִתְהָא עַל יְדָא דִין.
 בִּיה שְׁעַתָּא אַתְרִגְיָשָׁו בְּלָהו, וְגַטְלִין אַבְתָרִיה,
 פֶתַח וֹאמֶר, (קהלים ס) הַרְכְּבָת אָנוֹשׁ לְרַאשֵנוּ בָאָנוּ
 בָאָשׁ וּבְמִים.

כִּין סְלִקָא הַהְיוֹא רֹזְחָא, וְקִיְמָא קְמִי מְלָכָא. מִ
 פֶתַחְיָא, סְלִיק וְאַתְעַטָר בְעַטְרוֹי, וְאַעֲטְרִיה
 בְתִלְתָמָה וְעַשְׁרִין וְחַמִשׁ עַטְרוֹן, וְאַפְקִיד מִפְתְּחוֹי
 בִּידּוֹי. שֶׁ דְאַבְתָהָא, אַעֲטָרוֹ לֵיה בְתִלְתָמָה עַטְרוֹן
 קְדִישָׁין, וְאַפְקִידָוּ כָל מִפְתְּחָן דְמָלָכָא בִּידִיה,
 וְאַפְקִידָוּ לֵיה בְהִימְנוֹתָא, מְהִימְנָא דְבִיתָא. ה

לשון הקודש

וֹאמֶר: מֵי הוּא זֶה שְׁכָל הַמִּפְתְּחוֹת הַלְלוּ
 בִּירֹז? פֶתַח קְול אַחֲרָיו וֹאמֶר: קְבִילו אָתוֹ
 בְתוּבָכָם זֶה עַלְתָה אָוֹתָה רָוֵן וְעַמְרָה לְפָנֵי
 הַמֶּלֶךְ. מִ פֶתַחְיָה עַלְתָה וְהַתְעַטָּרָה
 בְעַטְרוֹתִיהָ, וְעַטָּרָה אָוֹתָה בְשַׁלַשׁ מְאוֹת
 וְעַשְׁרִים וְחַמִשׁ עַטְרוֹת, וְהַפְקִיד
 מִפְתְּחוֹת בִּירוֹז. שֶׁלְמַעַלָה וְשֶׁלְמַטָּה עַל יְדוֹ שֶׁל זֶה.
 אָוֹתָה בְשַׁלַשׁ עַטְרוֹת קְדוּשָׁות, וְהַפְקִידָוּ
 אַחֲרִינוּ. פֶתַח וֹאמֶר, (קהלים ס) הַרְכְּבָת

סְלִקָּא וְאֲתַעֲטָרָא בְּעַטְרוֹי, וּקְבִילָת לֵיה מִן מַלְכָא.
כְּדִין, גַּתְתָּה הַהוּא רַיְחָא בְּאַרְבִּין דְּשָׁאַטָּן, בְּהַהוּא
יַמְּנָא רֶבֶּא, וּקְבִילָת לֵיה לְגַדְלָא לֵיה
לְמַלְכָא, וְהַיָּא יְהָבָת לֵיה מַתְפָּנו זַיְגַּינָּן, לְאַלְקָאָה
לְפִרְעָה וְלְכָל אֶרְעִיתָה. וּבְשִׁבְתָּא וּבְרִישִׁי יַרְחִי,
סְלִקָּת לֵיה לְמַלְכָא, כְּדִין אַקְרִי שְׁמִיה, בְּאַלְיוֹן
אַתְּזָוּן רְשִׁימָיוֹן.

וּבְהַהִיא שְׁעַתָּא, דְּנַפְקָה לְנַחְתָּא לְאַרְעָא, בְּזַרְעָא
דְּלָוִי, אַתְּתָקְנוּ אַרְבָּע מֵאָה וּעָשָׂרִין
וְחַמֵּשׁ בּוֹצִיגִין לְמַלְכָא, וּאַרְבָּע מֵאָה וּעָשָׂרִין וְחַמֵּשׁ
גְּלִיפִין מִמְּנָן, אֹזְפָּה לְהַהּוּא רַיְחָא לְאַתְּרִיה, כְּדִין
נַפְקָה לְעַלְמָא, אַתְּגַהָּרָא הַבָּאָגָפּוֹי, וּבִיהָא אַתְּמַלְיָא
מַזְיוֹתִיהָ. בִּיהָא שְׁעַתָּא, קָרָא עַלְיהָ קָדְשָׁא בְּרִיךְ
הַוָּא, בְּטָרָם אַצְרָךְ בְּבִטְןָ יְדֻעָתִיךְ וּבְטָרָם תִּצְאָ

לשון הקידוש

הַרְשּׁוּמוֹת הַלְלוֹי.
וּבְאַזְתָּה שָׁעָה שִׁיצְיָא לְרַדְתָּה לְאַרְצָה
בְּנוּעַ שֶׁל לְוִי, גַּתְתָּה אַרְבָּע מֵאוֹת
וּעָשָׂרִים וְחַמֵּשׁ מִנּוֹרוֹת לְמַלְךָ, וּאַרְבָּע
מֵאוֹת וּשָׂרִים וְחַמֵּשׁ חֲקִיקוֹת מִמְּנָים לוֹו
אַתְּ אַוְתָּה רֹוח לְמַקּוֹמָה. בְּשִׁיצְיָא לְעוֹלָם,
הָאִירָה הַבְּפִנְיוֹן, וְהַבִּיטָּה תְּמִלָּא מוֹיוֹן.
בְּאַזְתָּה שָׁעָה קָרָא עַלְיוֹן קָדוֹשׁ בָּרוּךְ
הַוָּא, בְּטָרָם אַצְרָךְ בְּבִטְןָ יְדֻעָתִיךְ וּבְטָרָם

אותו בְּאֱמֹנוֹת, לְהִיוֹת נָאָמָן הַבִּיטָה. ה'
עַלְתָּה וְעַטְרָה אותו בעטרותיה, וּקְבִילָה
אוֹתוֹ מִהְמָלָה.

וְאַז יָרַד אותו הרוח לאֲגִינָה שְׁשָׁטוֹת
בְּאֹות הַיּוֹם הַגָּדוֹלָה, וּקְבִילָה אותו לְנַדְלָל
אוֹתוֹ לְמַלְךָ, וּנְתַנָּה לוֹ מִשְׁם בְּלִי זַיְן
לְהַלְקָות אֶת פִּרְעָה וְאֶת בָּל אֶרְצָוֹ.
וּבְשִׁבְתָּהוֹת וּבְרָאשִׁי חֶדְשִׁים מַעַלָּה אותו
אֶל הַמֶּלֶךְ, וְאַז נִקְרָא שְׁמוֹ בְּאֹתִיות